

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันประเทศไทยไม่ค่อยมีการวิจัยเรื่องมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองนัก จากการศึกษา งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่พอจะนำมากล่าวอ้างอิงได้ มีดังนี้

ปีพุทธศักราช 2510 สุจิต บุญบงการ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติและความสนใจของนิสิตนักศึกษาไทยที่มีต่อการเมือง" ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นนิสิตนักศึกษาที่เรียนอยู่ในปีสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3 กลุ่ม คือ นิสิตที่เรียนทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ นิสิตที่เรียนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับนิสิตที่เรียนทางสังคมศาสตร์และมานุษยศาสตร์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นเอง ผลของการวิจัยพบว่า นิสิตที่เรียนทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มีความสนใจ และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านิสิตอีก 2 กลุ่ม¹

ปีพุทธศักราช 2511 หาญ อันวรกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ในจังหวัดพระนคร" วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของคนไทยในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจะทราบปัญหาและข้อบกพร่องของการเรียนการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาจากการเรียนในห้องเรียนทั้งในด้านการปกครอง และ

¹Suchit Bunbongkarn, "Thai Student's Political Interest and Attitudes," The Journal of Social Sciences, (October, 1966), pp. 164-87.

การดำเนินชีวิตอย่างประชาธิปไตย²

ปีพุทธศักราช 2512 วนิกา ชนศุภานุเวช ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจแนวความคิด และความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2512" ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่มีแนวความคิดเป็นประชาธิปไตยและมีความเข้าใจในความหมายของประชาธิปไตยทั้งในการดำรงชีวิตและรูปการปกครองที่พอสมควรแก่ระดับชั้น เกี่ยวกับการปกครองของรัฐบาลส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองในปัจจุบัน แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาล ผู้วิจัยได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า อาจจะเป็นผลเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน³

ในปีเดียวกัน อุเทน ปญโญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง" วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อต้องการศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง ผู้วิจัยใช้ตัวอย่างประชากร 720 คน สุ่มจากนิสิต 3 กลุ่ม คือนิสิตคณะรัฐศาสตร์ นิสิตคณะอื่นที่ได้เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาบ้าง และนิสิตที่ไม่ได้เรียนรัฐศาสตร์เลย ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดทัศนคติต่อการเมืองซึ่งสร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลของการวิจัยพบว่านิสิตคณะรัฐศาสตร์กับนิสิตคณะอื่น

²หาญ อันวงศ์, "ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2511" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511) (อักษำเนา).

³วนิกา ชนศุภานุเวช, "การสำรวจแนวความคิดและความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2512" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512) (อักษำเนา).

ที่ได้เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาบ้าง มีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตคณะอื่นที่ไม่ได้เรียนทางรัฐศาสตร์มาเลย มีทัศนคติต่อการเมืองต่ำกว่านิสิตทั้งสองกลุ่มแรก นิสิตชั้นปีที่ 1 กับนิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน และนิสิตชายมีทัศนคติต่อการเมืองดีกว่านิสิตหญิง⁴

ปีพุทธศักราช 2514 สมจิตร วัฒนคุลัง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดพระนคร จำแนกตามโรงเรียนมัธยมแบบประสมและโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ และจำแนกตามเพศ นอกจากนี้ยังศึกษาสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียนในกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีต่างกัน ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากร 400 คน ผลของการวิจัยพบว่านักเรียนหญิงมัธยมศึกษาสายสามัญมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีโดยเฉลี่ยแล้วสูงกว่านักเรียนชายในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ และนักเรียนหญิงโรงเรียนมัธยมแบบประสม ซึ่งนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ นั้น มีความรู้ความเข้าใจไม่แตกต่างกัน นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจประชาธิปไตยและการปกครองถูกต้อง⁵

✓ ในปีเดียวกัน อนงค์ ประมุขกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของการสอนวิชา

⁴อุเทน ปัญโญ, "การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513) (อัครสำเนา).

⁵สมจิตร วัฒนคุลัง, "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อัครสำเนา).

สังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการปลูกฝังความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี" โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ครู 60 คน และสอนนักเรียน 500 คน จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 30 โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้ เพื่อศึกษาวิธีสอนสังคมศึกษาที่ครูใช้ในการปลูกฝังความคิดรวบยอดของการเป็นพลเมืองดีในระดับประถมศึกษาตอนต้น

ผลจากการวิจัยปรากฏว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนที่ 30 ค่าสุด และแตกต่างจากโรงเรียนที่ 1, 2, 8, 10, 11 และ 14 รวม 6 โรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน ผลของการวิเคราะห์วิธีสอนของ 6 โรงเรียน ที่แตกต่างจากโรงเรียนที่ 30 มีดังนี้

1. การบรรยายส่วนมากใช้วิธีอธิบาย หรือบรรยายให้นักเรียนฟัง แล้วตั้งปัญหาถาม-ตอบ แต่โรงเรียนที่ 30 ใช้วิธีนี้น้อยกว่า
2. การใช้แบบเรียน ครูทั้ง 6 โรงเรียนส่วนมากใช้แบบเรียนหลายเล่ม จากหลายสำนักพิมพ์ แต่โรงเรียนที่ 30 ใช้วิธีนี้น้อยกว่า
3. การรู้จักคิดค้นคว้าหาความรู้ ครูทั้ง 6 โรงเรียน ให้นักเรียนค้นคว้ารายงาน แต่โรงเรียนที่ 30 ใช้วิธีนี้น้อยกว่า
4. การเรียนจากข่าว และเหตุการณ์ประจำวัน ครู 6 โรงเรียน ส่วนมากให้นักเรียนรู้จักเลือกศึกษาข่าวเปรียบเทียบแสดงความคิดเห็น แต่โรงเรียนที่ 30 ใช้วิธีเหล่านี้ น้อยกว่า
5. การแก้ปัญหา ครูทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนมากทำเป็นบางครั้งหรือไม่ทำเลย
6. การใช้อุปกรณ์การสอน ครูทั้ง 6 โรงเรียน ใช้อุปกรณ์การสอน แต่โรงเรียนที่ 30 ใช้น้อยกว่า
7. การฝึกทักษะทางสังคม ครูทั้ง 6 โรงเรียน ฝึกให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำงานเป็นหมู่ แต่โรงเรียนที่ 30 ใช้วิธีนี้น้อยกว่า

8. การวัดผล ครูทั้ง 6 โรงเรียนใช้บ่อยมาก ส่วนครูโรงเรียนที่ 30 ใช้ระดับปานกลาง⁶

พุทธศักราช 2515 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อจะทราบว่าบุคคลที่ผ่านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและมีประสบการณ์ของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา มีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามไปทดสอบประชากรในกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกประชากรจากภาคต่าง ๆ ภาคละ 2 จังหวัด ๆ ละ 2 อำเภอ โดยถือจังหวัดที่ราษฎรไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากที่สุด และน้อยที่สุด เมื่อคราวออกเสียงเลือกตั้งวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 เป็นเกณฑ์ ผลปรากฏว่าในสถาบันครอบครัว บิดาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวยังมีอิทธิพลอยู่มากในเรื่องการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว และพบว่าสถาบันการศึกษามีบทบาทต่อการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยแก่ประชาชนลดลงมาจากสื่อมวลชน ประชาชนทราบความหมายของประชาธิปไตยเพียงร้อยละ 74.98 ทางด้านสถาบันศาสนานั้น ประชาชนนับถือศาสนาพุทธถึงร้อยละ 93.6 และผู้วิจัยได้สรุปว่าสถาบันทางศาสนาไม่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยแต่อย่างใด⁷

ปีพุทธศักราช 2517 วรรณวิมล หนิมพานิช ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์การ

⁶อนงค์ ประมุขกุล, "บทบาทของการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการปลูกฝังความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อักษรสำนวน).

⁷คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครอง" รายงานการวิจัย (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2515).

มีส่วนร่วมทางการ เมือง ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมืองที่นักเรียนได้รับจาก โรงเรียนในระดั้มัธยมศึกษาตอนต้นกับสภาพแวดล้อมทางบ้าน และการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน รวมทั้งศึกษาวิธีสอนสังคมศึกษาที่ครูใช้พัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมือง ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานครจำนวน 225 คน และครูสังคมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ และแบบประเมินค่า ผลการวิจัยปรากฏว่าการ ศึกษาของมิตา รายได้ของบิดามารดา และอาชีพของบิดา ไม่มีความสัมพันธ์กับความรูความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน ความรูความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองในเรื่องการฟังการอภิปราย การร่วมเดินขบวน การรวมกิจกรรมในโรงเรียน ความสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียน และความสนใจเกี่ยวกับการ เลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน สถานักเรียน ความรูความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองในเรื่องการฟัง การหาเสียงเลือกตั้ง และการเห็นด้วยหรือไม่กับการออกเสียงของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเกี่ยวกับการไม่ให้คนอายุ 18 - 19 ปี มีสิทธิลงคะแนน วิธีสอนทั่ว ๆ ไป ที่ครูใช้ในการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่โดยเฉลี่ยใช้วิธีสอนแบบบรรยายและอธิบาย ใช้หนังสือแบบเรียนหลาย เล่มจากหลายสำนักพิมพ์ ให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อเท็จจริงในท้องสมุค ฝึกวิธีการรวบรวมความรู้ โยงเนื้อเรื่องจากข่าวมาสู่บทเรียน ใช้เนื้อเรื่อง จากข่าวประกอบการสอน วิธีสอนที่ครูใช้ในการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมือง เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น ให้นักเรียนค้นคว้า สอนตามแบบเรียน สร้างสถานการณ์จำลอง และการแสดง

บทบาท (Role Play)⁸

ในปีเดียวกัน สติท จิตตะนาตี ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ในจังหวัดอุบลราชธานี" เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามระหว่างเพศชายและหญิง ทั้งโดยส่วนรวมทุกหัวข้อ และจำแนกเป็นรายข้อ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยขึ้นเอง ใ้ใช้ตัวอย่างประชากรชายหญิงจำนวน 400 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชายและหญิง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน การตอบถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับเพศของผู้ตอบ 17 หัวข้อ ส่วนอีก 43 หัวข้อ ไม่ขึ้นอยู่กับเพศของผู้ตอบ⁹

สำหรับการวิจัยในต่างประเทศนั้น พอจะนำมากล่าวเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษาได้ ดังนี้

ปีพุทธศักราช 2508 วินน์ (Winn) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Case Study Reform Movement in American Civic Education: Educational Implications of Political Apathy" เพื่อศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างความเฉื่อยชา การขาดความสามารถ และขาดความสอดคล้องทางการเมือง กับลักษณะกระบวนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองที่ประสบความสำเร็จ โดยพิจารณาจากสถานที่เป็นจริงทางสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ (Political Sociology) ทฤษฎี และการปฏิบัติเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวใน

⁸วรรณวิมล หนีมพานิช, "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518) (อัครสำเนา).

⁹สติท จิตตะนาตี, "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518) (อัครสำเนา).

การใช้วิธีการศึกษาเป็นรายบุคคล (Case Study) ในสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในสหรัฐอเมริกา การศึกษาครั้งนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนยังมีความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญในอัตราค่า แม้แต่นักเรียนที่มุ่งเรียนด้านวิชาการ เพื่อไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยก็ยังมี ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจถึงความหมายของคำว่า "ประชาธิปไตย" ในแง่ของการนำไปปฏิบัติจริง ๆ นอกจากนั้นผลของการวิจัยยังพบว่า ความเชื่อและความรู้ความสามารถในทางการเมืองมีสาเหตุใหญ่มาจากระบบการเรียนที่ไม่อาจเราและสร้างความต้องการที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตจริง

ผู้วิจัยได้เสนอว่า ผลเสียของการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเกิดขึ้นเพราะขาดการอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องการเมืองที่กำลังเป็นอยู่ และความกดดันทางสังคมที่เน้นให้มีการยอมตาม ซึ่งทำให้ขาดความคิดวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเมือง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จำเป็นต้องมีความเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุงการใช้การศึกษาเป็นรายบุคคลสอนวิชาหน้าที่พลเมือง เนื่องจากสาเหตุคือ

1. ครูยังไม่เข้าใจวิธีสอนการศึกษาเป็นรายบุคคล (Case Study) และใช้วิธีสอนไม่เหมาะสม
2. การเตรียมครูยังไม่ดีพอ
3. ควรจัดการศึกษาเพิ่มเติมให้แก่ครูที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการสอน
4. ขาดแบบเรียนและแหล่งวิชาการในการหาความรู้เพิ่มเติม
5. ครูหากระแวงต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และใช้ความพยายามในทาง

ที่ผิด¹⁰

¹⁰Ira Jay Winn, "The Case Study Reform Movement in American Civic Education: Educational Implications of Political Apathy," Dissertation Abstracts International, Vol. 27, No. 1 (July, 1966), p. 60-A.

ปีพุทธศักราช 2511 โรกัส (Rogus) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Experimental Study of the Effect of Two Methods of Instruction upon Student Achievement in Civics" เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการสอนด้วยวิธีอธิบาย (expository method, product approach) และวิธีตั้งคำถาม (interrogative method, process method) ในการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองชั้นที่ 8 โดยทดลองจากการสอนของครู 2 กลุ่ม เป็นเวลา 10 สัปดาห์ โดยให้สอนเรื่องรัฐธรรมนูญ ชาติรัฐ รัฐบาลท้องถิ่น ความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และนโยบายต่างประเทศ หลังจากสอนเป็นเวลา 10 สัปดาห์แล้ว ได้ทำการวัดผล ผลการวิจัยปรากฏว่า การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองด้วยวิธีสอนแบบอธิบาย และวิธีสอนแบบตั้งคำถามในระดับชั้น 8 นั้น มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกันในการส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่พลเมือง โดยไม่คำนึงถึงการให้นักเรียนได้ใช้ความคิด เพราะปรากฏว่าการสอนแบบตั้งคำถามนั้น นักเรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิดเห็นมากกว่า การสอนแบบอธิบาย¹¹

ในปีเดียวกัน ลี เอช เอห์มาน (Lee H. Ehman) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Educational Variables upon the Political Socialization of High School Students" การดำเนินการวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจากนักเรียนโรงเรียนมัธยมในเมืองดีทรอยต์ ผลจากการวิจัยพบว่า เด็กที่เรียนในชั้นเรียนที่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น จะมีลักษณะความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง หรือความรู้ทางการเมืองตลอดจนความร่วมมือทางการเมืองน้อยกว่าเด็กที่เรียนในชั้นเรียนที่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น การอภิปราย

¹¹Josept Francis Rogus, "An Experimental Study of the Effects of Two Methods of Instruction upon Student Achievement in Civics," Dissertation Abstracts International, Vol. 29, No. 9 (March, 1969), p. 3596-A.

ในบทเรียน กล่าวคือ เด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนกับครูที่ใช้การสอนแบบ Critical Inquiry จะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอกเห็นใจปัญหาพร้อมกับครูหรือเพื่อน ๆ ไม่ได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ และเด็กก็จะไม่มีลักษณะของพลเมืองดีที่สมบูรณ์¹²

ปีพุทธศักราช 2513 อาร์เธอร์ เชลดอน คลับอก (Arthur Sheldon Clubok) แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Use of Critical Thinking by Twelfth - Grade Civics Teachers in the Detroit Public Schools" ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลจากครูแต่ละคนเกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ของครู วัตถุประสงค์ในการสอนวิธีและเทคนิคที่ใช้ในการส่งเสริมการสอนแบบการศึกษามีวิจรรณญาณ ผลจากการวิจัยพบว่าครูทั่วไปเน้นวัตถุประสงค์ของการศึกษามีวิจรรณญาณน้อยกว่าวัตถุประสงค์พื้นฐานอื่น ๆ และครูส่วนใหญ่ไม่ใช้วิธีและเทคนิคการสอนเพื่อสนับสนุนการศึกษามีวิจรรณญาณ แม้ว่าเรื่องการศึกษามีวิจรรณญาณเป็นสิ่งที่กำลังได้รับการพิจารณาว่าเป็นเป้าหมายพื้นฐานของการศึกษาทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดวิชาสังคมศึกษา¹³

พุทธศักราช 2516 วิลเฟรโด มिरันดา ไรรันดา (Wifredo Miranda Irlanda) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Political Socialization in Puerto Rico:

¹²Lee H. Ehman, "An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Educational Variables upon the Socialization of High School Students," Paper Delivered at Annual Meeting of the American Political Science Association, September 3 - 7, 1968.

¹³Arthur Sheldon Clubok, "The Use of Critical Thinking by Twelfth - Grade Civics Teachers in the Detroit Public Schools, Dissertation Abstracts International, Vol. 30, No. 9 (March, 1970), p. 3629-A.

A Developmental Study" เพื่อศึกษาแบบต่าง ๆ ที่ให้เลือกในการพัฒนาการให้ความรู้ทางการเมืองที่ถูกต้อง สมมุติฐานในการวิจัยคือ การเปลี่ยนแปลงที่มีสาระเกิดขึ้นในการพัฒนา การให้ความรู้ทางการเมืองที่ถูกต้องแก่เด็กวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่ตัวอย่างประชากรในเปอร์โต ริโก ประมาณ 2,296 คน เป็นนักเรียนระดับประถม มัธยม และนักศึกษาวิทยาลัย ผลการวิจัยปรากฏว่า การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นในเด็กวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในการให้ความรู้เบื้องต้น 5 ประการ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับระบบพรรค ความสนใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง สื่อมวลชนทางการเมือง และมโนทัศน์เกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะการเพิ่มความเอาใจใส่ต่อเป้าหมายเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเมืองที่แตกต่างกัน¹⁴

พุทศักราช 2517 แครอล เคท เว็สสเตอร์ (Carol Cate Webster) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Political Socialization in India" เพื่อศึกษาการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนในอินเดีย โดยเปรียบเทียบกันระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงและนักเรียนที่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองกับนักเรียนที่ยังไม่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมือง โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของพลเมือง และการรับรู้ความสัมพันธ์ของอำนาจของสถาบันทางการเมือง ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนักเรียนในเกรด 9 และเกรด 11 จำนวน 1,160 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 20 โรงเรียน ในเคลลี-นิวเคลลี เกาะแคแนนของนักเรียนซึ่งเรียนอยู่ในเกรด 9 ที่ไม่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมาเปรียบเทียบนักเรียนเกรด 11 จากโรงเรียนเดียวกันที่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมาแล้ว 2 ปี

¹⁴ Wilfredo Miranda Irlanda, "Political Socialization in Puerto Rico: A Developmental Study," Dissertation Abstracts International, Vol. 35, No. 1 (July, 1974), p. 538-A.

ผลการวิจัยปรากฏว่า การเรียนรู้ทางการเมืองในโรงเรียนมัธยมไม่ว่าจะเป็น
 ทางกรหรือไม้ก็ตาม จะมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของนักเรียน นักเรียน
 เกรด 11 ที่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมาแล้ว 2 ปี เกือบจะมีประสิทธิภาพทางการเมือง
 มากกว่าเกรด 9 เล็กน้อย นักเรียนเกรด 11 ที่เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมาแล้ว 2 ปี
 เปรียบเทียบกับนักเรียนเกรด 11 ที่ยังไม่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมือง ปรากฏความ
 แตกต่างกันในด้านทัศนคติทางการเมืองไม่มีนัยสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปว่า ตัวแปรอิสระคือเพศ
 ประเภทของโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาอยู่ สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนภูมิลาเนา
 ของบิดามารดาของนักเรียนและสภาพแวดล้อมของเมืองหรือหมู่บ้านของนักเรียน มีผลต่อ
 ทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนมากกว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง
 ในโรงเรียน ส่วนการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนั้นปรากฏว่า นักเรียนชายมีประสิทธิภาพ
 ทางการเมืองมากกว่านักเรียนหญิง แต่นักเรียนหญิงมีความสนใจทางการเมืองมากกว่า
 และอยากมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักเรียนชาย นักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพทาง
 เศรษฐกิจสังคมชั้นกลางและชั้นสูง มีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพ
 ทางเศรษฐกิจสังคมต่ำกว่า และนักเรียนที่มาจากกลุ่มที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ
 ที่สุดจะมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากที่สุด และถ้ายิ่งให้ความรู้ทางการเมืองมาก นักเรียน
 ยิ่งจะมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และในทางตรงกันข้ามคะแนนความรู้ทางการเมือง
 เมืองจะสัมพันธ์ในทางลบกับคะแนนประสิทธิภาพทางการเมือง¹⁵

ในปีเดียวกัน ไคแอน โลว์ โฟลค์ (Diane Lowe Fowlkes) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

"The Relative Effects of the Family, The School, Peer Groups,

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁵ Carol Cate Webster, "Political Socialization in India,"
Dessertation Abstracts International, Vol. 35, No. 1 (July, 1974),
 p. 548 - A.

and the Mass Media on the Political Socialization of High School Seniors in the United States" เพื่อศึกษาตัวกลางแต่ละอย่างคือ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางการ เมือง ความเชื่อถือทางการเมือง กิจกรรมในอนาคตกและการเปลี่ยนแปลงในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับตัวกลางที่กล่าวมานี้ และศึกษาคำแห่งทางสังคมของบุคคลกับการรับรู้ทางการเมือง ข้อมูลที่ศึกษานี้เลือกมาโดยศูนย์วิจัยแบบสำรวจ มหาวิทยาลัยมิชิแกน สุ่มตัวอย่างมาจากโรงเรียนมัธยมในสหรัฐอเมริกา 97 โรงเรียน จำนวน 2,063 คน โดยการสัมภาษณ์ผลการวิจัยปรากฏว่าสถาบันทางสังคมเป็นตัวกลางที่มีอิทธิพลมากกว่ากลุ่มเบื้องต้น สื่อมวลชนและโรงเรียนมีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้ทางการเมือง ความเชื่อถือทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองในอนาคตกมากที่สุด ส่วนคำแห่งทางสังคมปรากฏว่าเชื้อชาติเป็นตัวแปรที่เด่นที่สุดในการเรียนรู้ทางการเมือง คือนักเรียนผิวดำจะเรียนรู้ทางการเมืองแตกต่างจากเด็กผิวขาวมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กผิวขาวที่มีฐานะต่ำ กิจกรรมในอนาคตกของนักเรียนผิวดำจะเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมย่อย ส่วนกิจกรรมในอนาคตกของเด็กผิวขาวฐานะต่ำจะเรียนรู้ทางการเมืองแบบเก่า สำหรับเด็กผิวดำนั้นสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลในการเร้ากระตุ้นมากที่สุด ส่วนเด็กผิวขาวฐานะต่ำนั้น ครอบครัวที่มีความรู้ทางการเมืองจะกระตุ้นนักเรียนผิวขาวอย่างมาก และกิจกรรมในอนาคตกของนักเรียนผิวขาวจะต่ำกว่านักเรียนผิวดำอย่างมีนัยสำคัญ¹⁶

¹⁶Diane Lowe Fowlkes, "The Relative Effects of the Family, the School, Peer Groups, and the Mass Media on the Political Socialization of High School Seniors in the United States," Dissertation Abstracts International, Vol. 35, No. 5 (November, 1974), p. 3074-A.

สำหรับงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องพอจะกล่าวถึงไต่ถามงานวิจัยของ แมสซีอะแลส (Massialas) ผศการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง เขาเชื่อว่าการให้การเรียนรู้ทางการเมืองนั้น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา เพื่อน ตลอดจนสถานภาพทางสังคมและเพศ มีความสำคัญมาก และยิ่งเชื่อว่าจำเป็นจะต้องให้นักปกครองนักการเมืองมีส่วนร่วมในการให้การเรียนรู้ทางการเมือง แมสซีอะแลส ได้สรุปไว้ดังนี้

บทบาทของครอบครัว

เด็กจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย มีแนวโน้มที่จะเลียนแบบอย่างทางการเมืองจากครุมากกว่า บิดามารดา ผู้ปกครอง เด็กที่มาจากครอบครัวที่แม่เป็นใหญ่ในครอบครัว มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้เผด็จการมาก มีความสนใจทางการเมืองน้อย และมีประสิทธิภาพทางการเมืองน้อยกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดา ระวังประสิทธิภาพทางการเมืองของเด็กผู้ชายจะสูงกว่าเด็กผู้หญิง ครอบครัวยังมีอิทธิพลเหนือเด็กจนกระทั่งถึงเกรด 12 ของโรงเรียนมัธยม

บทบาทของเพื่อน

เพื่อนในระยะที่อยู่ในวัยรุ่นจะมีอิทธิพลมากกว่าในวัยเด็กเล็ก ในเรื่องเกี่ยวกับรับเอาค่านิยมทั่วไป ความปรารถนาค่านต่าง ๆ เด็กเล็กและวัยรุ่นที่ร่วมกิจกรรมของหมู่คณะมักจะต่อสู้ตามความเชื่อของกลุ่ม วัยรุ่นมักมีความเชื่อทางสังคมและมีทัศนคติที่ต่อเรื่องการเมือง

บทบาทของสถาบันการศึกษา

เด็กวัยรุ่นพึงพอใจที่ครูชอบแสดงออกทางการเมือง แต่ครูก็มักมีแนวโน้มเจียมขริม เด็กที่มาจากครอบครัวกรรมกรสนใจในเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองก็ ทั้งจากการสอนการเรียนตามปกติและจากแบบเรียน ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่มั่งคั่งมักมีความคิดถึงกระบวนการทางการเมืองตามความคิดของตน และยังขาดความตื่นตัวทางการเมือง

ในด้านการศึกษาทางการเมือง เด็กชายสามารถเรียนรู้ทางการเมืองได้เร็วกว่าเด็กหญิง เด็กหญิงรับรู้เรื่องการเมืองในรูปแบบบุคคลมากกว่าเป็นสถาบัน เด็กหญิงมีความเคารพเชื่อฟังกฎหมายมากกว่าเด็กชาย และเชื่อว่ารัฐบาลตอบสนองคำเรียกร้องของประชาชนมากกว่าเด็กชาย ในเรื่องความจริงรักภักดีและการสนับสนุนรัฐบาล เด็กหญิงและเด็กชายไม่มีความเห็นแตกต่างกัน เด็กที่มีฐานะดีจะเข้าใจพรรคการเมืองที่เขาชอบได้ มีหลักเกณฑ์ดีกว่า โดยทั่วไปสถานภาพทางสังคมไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้สถานภาพของรัฐบาล เด็กที่อยู่ในสถานภาพที่ต่ำมักจะได้เห็นคล้อยตามผู้นำทางการเมือง ครูมีอิทธิพลอย่างมากต่อเด็กพวกนี้ในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐบาลและการปกครอง เด็กที่มีสติปัญญาสูงจะมีประสิทธิภาพทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากกว่า และรับรู้เกี่ยวกับสถาบันรัฐบาลในลักษณะนามธรรมได้มากกว่าและดีกว่าเด็กที่มีสติปัญญาต่ำ¹⁷

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁷ Byron G. Massialas, "Citizenship and Political Socialization," Encyclopedia of Educational Research edited by Robert L. Ebel, 4th ed. (1969), 125 - 39.